

PRÁVO MEZINÁRODNÍHO OBCHODU – BLOK I

Tereza Kyselovská

ÚVOD

- Organizační pokyny
- Obsah Bloku I

ÚVOD

- Organizační pokyny
 - Interaktivní osnova
 - Program přednášek
 - Podmínky zisku kolokvia
 - Studijní literatura

ÚVOD

○ Obsah Bloku I

1. Systém a regulace mezinárodních ekonomických vztahů
2. Mezinárodní ekonomické právo
3. Prameny mezinárodního ekonomického práva
4. Subjekty mezinárodního ekonomického práva
5. Světová obchodní organizace (samostatná prezentace)

1. SYSTEMATIKA A ÚPRAVA MEZINÁRODNÍCH EKONOMICKÝCH VZTAHŮ

Základem PMO jsou vztahy mezi jednotlivými obchodníky podnikajícími na území různých států.

Tyto vztahy jsou ovlivněny:

- ekonomickými, politickými poměry
- Normotvornou činností států nebo mezinárodních organizací
- Pozitivně – liberalizace mezinárodního obchodu
- Negativně – embarga, cla, kvóty, překážky obchodu

1. SYSTEMATIKA A ÚPRAVA MEZINÁRODNÍCH EKONOMICKÝCH VZTAHŮ

- Mezinárodní ekonomické vztahy (mezinárodní obchodní vztahy) jsou realizovány **na 3 úrovních**:
 1. Vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi
 2. Vztahy mezi státem s subjekty na jeho území
 3. Vztahy mezi obchodníky z různých států
 4. (Vztahy mezi státem a zahraničním obchodníkem – situace, kdy stát vystupuje jako obchodník)

1. SYSTEMATIKA A ÚPRAVA MEZINÁRODNÍCH EKONOMICKÝCH VZTAHŮ

1. **Vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi**

- Jedná se o vztahy mezi subjekty **mezinárodního práva veřejného**
- Vzájemné vztahy jsou tímto právem regulovány

1. SYSTEMATIKA A ÚPRAVA MEZINÁRODNÍCH EKONOMICKÝCH VZTAHŮ

2. **Vztahy mezi státem a subjektem na jeho území**

- Tyto vztahy jsou upraveny **vnitrostátním veřejným právem**
- Patří sem oblasti práva veřejného, ústavního (ochrana práv cizinců), správního, finančního (daně), ochrana práv duševního vlastnictví
- Výrazně zde zasahuje **právo komunitární**, například úprava vnějších obchodních vztahů ES (přenesení pravomocí na orgány EU)

1. SYSTEMATIKA A ÚPRAVA MEZINÁRODNÍCH EKONOMICKÝCH VZTAHŮ

3. **Vztahy mezi obchodníky z různých států**

- Nejširší skupina vztahů, která se odehrává v určitém prostředí, jenž bylo vytvořeno předchozími dvěma skupinami vztahů.
- Tyto vztahy jsou primárně regulovány **mezinárodním právem soukromým** (zákony, nařízení, směrnice, mezinárodní smlouvy)
- Výrazně zde zasahují **nestátní prostředky úpravy** (lex mercatoria, INCOTERMS, mezinárodní obchodní zvyklosti, podmínky, zásady smluvního práva)

2. MEZINÁRODNÍ EKONOMICKÉ PRÁVO

Mezinárodní ekonomické právo

- Je součástí mezinárodního práva veřejného
- Zabývá se ekonomickými vztahy mezi subjekty mezinárodního práva veřejného a regulací jejich činnosti
- Má vliv na soukromoprávní obchodní transakce
- Dělí se na:
 - Mezinárodní obchodní systém (WTO)
 - Mezinárodní finanční a měnové právo
 - Mezinárodní právo rozvoje
 - Mezinárodní investice

2. MEZINÁRODNÍ EKONOMICKÉ PRÁVO

Právo mezinárodního obchodu je souborem právních norem, které je součástí mezinárodního ekonomického práva.

Mezinárodní právo veřejné → mezinárodní ekonomické právo → právo mezinárodního obchodu

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

MEP je součástí mezinárodního práva veřejného, je proto nutné vycházet z obecné teorie pramenů MPV

Neexistuje jednotná definice pramenů práva

Základní členění pramenů na:

- **Materiální prameny práva**
- **Formální prameny práva**

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Materiální prameny práva

- Skutečnosti neprávní povahy, ekonomické, společenskopolitické podmínky, tradice, morálka, veřejné mínění, právní vědomí, náboženství apod.
- Pomocí těchto pramenů lze právní normy vykládat, zjišťovat jejich účel a okolnosti vzniku

Formální prameny práva

- Mají právní povahu, právní normy – obecné, právně závazné, vynutitelné státní mocí
- Jedná se zejména o mezinárodní smlouvy a mezinárodní obyčeje

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Další členění pramenů práva:

- Ve smyslu **důvodů závaznosti** – těmito důvody a jejich výkladem nauka postihuje proces smluvní normotvorby
- Ve smyslu **záznamu o výkladu** – soukromý nebo doktrinální záznam o obsahu nepsaných mezinárodněprávních pravidel

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

- Výčet pramenů práva dle článku 38 Statutu Mezinárodního soudního dvora OSN:
 1. **Základní prameny**
 - Mezinárodní smlouvy
 - Mezinárodní obyčeje
 1. **Pomocné podpůrné prameny**
 - Obecné zásady právní soudní rozhodnutí
 - Učení znalců (nauky) mezinárodního práva
 - Zásady spravedlnosti
 - Jednostranné akty států a mezinárodních organizací

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Mezinárodní obyčej - nejstarší původní pramen MP v nepsané podobě

- 2 znaky – opakovaná dlouhotrvající praxe a přesvědčení o právní závaznosti
- Příklad – imunita států, námořní a mořské právo

Obecné zásady právní – pacta sunt servanda, zásada dobré víry, poctivého obchodního styku apod.

Jednostranné mezinárodněprávní úkony – uznání subjektivity mezinárodní organizace státem, uznání nové vlády, protest státu apod.

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Mezinárodní smlouva je nejdůležitějším pramenem mezinárodního ekonomického práva.

Jedná se o ujednání dvou nebo více subjektů mezinárodního práva, které má z vůle těchto subjektů mezinárodněprávní účinky a řídí se mezinárodním právem.

Znaky:

1. Dohoda
2. Souhlasný projev vůle stran
3. Stranami jsou výhradně subjekty MPV
4. Způsobnost subjektů uzavřít mezinárodní smlouvu (způsobnost k právním úkonům)

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

5. Právní účinky smlouvy (vznik, změna nebo zánik mezinárodněprávních vztahů)
6. Smlouva se řídí mezinárodním právem

X tzv. **diagonální smlouvy**

Přímé účinky smlouvy – mezinárodní smlouvy vážou státy nebo mezinárodní organizace. Někdy jejich ustanovení dopadají přímo na subjekty vnitrostátního práva a zakládají jejich práva a povinnosti.

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

- **Výklad mezinárodních smluv** slouží ke zjištění skutečného smyslu textu a zamýšlených účinků

Druhy:

- Autentický
- Jazykový (problém – jazykové verze)
- Systematický
- Teleologický
- Logický
- Historický

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

- **Dělení mezinárodních smluv:**
 - Smlouvy **písemné a ústní**
 - **Doba trvání smlouvy** (krátkodobé, dlouhodobé, časově omezené)
 - **Počet smluvních stran** (bilaterální, multilaterální)
 - **Podle možnosti přístupu** (otevřené, uzavřené, polootevřené)
 - **Podle účinků vůči stranám** (erga omnes, inter partes)
 - **Podle předmětu úpravy**

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

- **Dvoustranné mezinárodní smlouvy** obvykle upravují oblasti:
 - volného obchodu (smlouvy o obchodu, smlouvy o podpoře a ochraně investic)
 - smlouvy o hospodářské a vědeckotechnické spolupráci, smlouvy o přátelství)
 - daní (smlouvy o zamezení dvojího zdanění)
 - celní, vytváření celních unií
 - právní pomoci
 - dopravy, platebního styku
 - státních půjček apod.

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

- **Mnohostranné mezinárodní smlouvy** je možné dělit na:
 - smlouvy zakládající mezinárodní organizace
 - smlouvy regulující určité obchodní aspekty
 - smlouvy unifikující právní pravidla

A. Smlouvy zakládající mezinárodní organizace:

- Světová obchodní organizace
- Mezinárodní měnový fond
- Světová banka

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Mezinárodní smlouvou lze založit i subjekt bez mezinárodněprávní subjektivity.

Dle intenzity propojení rozlišujeme:

1. **Pásmo volného obchodu** – odstranění cel, kvót a jiných překážek volného obchodu mezi zeměmi, vlastní celní politika navenek
2. **Celní unie** – volný pohyb mezi členskými zeměmi, jednotná celní politika vůči nečlenským zemím
3. **Společný trh** – rozšíření volného obchodu pro služby, kapitál osoby
4. **Hospodářská a měnová unie**

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Příklad výše uvedených smluv:

- NAFTA
- CEFTA
- ESVO

B. Smlouvy regulující určité obchodní aspekty –
např. GATT 1947, komoditní dohody

Jejich cílem je regulace trhu se zemědělskými nebo základními surovinami, zabezpečit exportní stabilitu (rozvojové země)

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Tyto smlouvy lze dělit na:

- **dohody, které stanoví jen neformální pravidla** – zde lze zařadit mezivládní konzultační výbory dovážejících nebo vyvážejících zemí, konzultační komise (například v rámci Organizace OSN pro zemědělství a výživu FAO), gentlemenské dohody týkající se cen a kvót
- **dohody, které regulují danou oblast** – jedná se o dohody mezi vyvážejícími a dovážejícími zeměmi zabývající se odstraněním překážek obchodování, problematikou cen, soutěže apod.

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

C. Mezinárodní unifikovaná úprava – jedná se o oblast mezinárodního práva soukromého

- UNCITRAL, UNIDROIT, EHK OSN, UNCTAD apod.

Příklad smluv:

- Úmluvu OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980
- Úmluvu OSN o promlčení při mezinárodní koupi zboží z roku 1974
- Úmluvu o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR)

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

- **Mezinárodní režimy** jsou součástí mezinárodních smluv, definují postavení FO a PO, zboží, služeb, kapitálu apod.

Režim nejvyšších výhod

- stát se zavazuje přiznat subjektům (zboží, službám, kapitálu), které náleží druhému státu, stejné zacházení, jaké přiznal nebo v budoucnu přizná subjektům náležejícím ke kterémukoliv státu třetímu
- „zrovnoprávňuje“ cizince mezi sebou navzájem

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Národní (paritní) režim

- označení pro úpravu právního postavení státních příslušníků (zboží, služeb, kapitálu) jiného státu, kdy je s těmito osobami zacházeno stejně jako s vlastními občany
- neměl klesnout pod minimální režim nakládání, tedy s cizinci by mělo být zacházeno v rámci minimálního standardu spravedlnosti
- zrovnoprávňuje cizince s tuzemci, cizincům se poskytuje tuzemský režim

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

V rámci **recipročního režimu** jsou přiznány státním příslušníkům (resp. zboží) ze dvou různých států stejné výhody (výhody, které jsou oběma státy považovány za stejné). Reciprocita může být formální nebo materiální.

Preferenční režim je označení pro takový režim, kdy státním příslušníkům druhému státu nejsou přiznávány stejné výhody, jaké jsou přiznávány státním příslušníkům jiných států.

3. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Pokud si státy v mezinárodní smlouvě nedohodnou některý z výše uvedených režimů, měly by s příslušníky jiných států zacházet v rámci **minimálního režimu**. To znamená, že stát aplikuje své právo na všechny osoby rozumným, spravedlivým a adekvátním způsobem.

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Subjekty mezinárodního ekonomického práva jsou subjekty mezinárodního práva veřejného

Subjektem práva je každá jednotka, které určitý právní řád přiznává způsobilost k právům a povinnostem a zpravidla způsobilost k právním úkonům.

Subjektem mezinárodního práva je jednotka, které mezinárodní právo přiznává způsobilost k právům a povinnostem a eventuálně způsobilost k právním úkonům.

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Subjekty mezinárodního práva veřejného:

1. **Státy**
2. **Mezinárodní organizace**
3. **Zvláštní politické jednotky** (Svatá stolice)
4. **Jednotlivci** (oblast lidských práv, ochrana mezinárodních investic)

Subjekty lze dále dělit na:

1. **Prvotní (původní) - státy**
2. **Druhotné (odvozené) – mezinárodní organizace**

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Státy – hlavní subjekty MPV, které vykazují objektivní prvky:

1. **Území**
2. **Obyvatelstvo**
3. **Státní (veřejná) moc**

Způsobilost vstupovat do mezinárodněprávních vztahů

Uznání státu – konstitutivní vs. Deklaratorní účinky – problémy – Kosovo, Tchajwan, Izrael...

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

S pojmem státu se pojí pojem **suverenity**. Suverenitu můžeme charakterizovat jako nezávislost státní moci ve věcech vnitřních i vnějších.

Základními prvky suverenity státu jsou jeho **kompetence (pravomoci)**. Rozlišujeme:

- pravomoc vydávat právní normy,
- pravomoc soudní (jurisdikce),
- pravomoc donucovací (pravomoc podrobit osoby, které nerespektují jeho vůli, nucenému výkonu povinností).

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Územní suverenita (výsost) - stát je oprávněn podrobit všechny věci a osoby nacházející se na jeho území své moci, a to výlučným způsobem.

Personální suverenita (výsost) - stát může své moci podrobit osoby, které považuje za své občany. Personální kompetence je ve vztahu k teritoriální kompetencí doplňkovou.

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Z hlediska mezinárodního ekonomického práva je významné členění států na **rozvojové** a **rozvinuté**.

Rozvojové státy vykazují obvykle tyto znaky:

- zaostalé zemědělství, nevyvinutý nebo mizivý průmysl,
- většina obyvatel zaměstnaná v prvovýrobě,
- nízká úroveň výrobních prostředků,
- nízká úroveň důchodu na hlavu,
- vysoký přírůstek obyvatelstva, pro které není zajištěna přiměřená výživa,
- vysoké procento negramotnosti

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Rozvojové státy se dále dělí na:

- Nejméně rozvinuté
- Méně rozvinuté
- Nově industrializované

Důležité je zde **sebehodnocení** států.

Na problémy rozvojových států se zaměřuje činnost **Konference OSN pro obchod a rozvoj (UNCTAD)**.

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Stát může v oblasti mezinárodního obchodu vystupovat jako

1. Normotvůrce
2. „obchodník“ – v této souvislosti je otázka jeho **imunity**

Rozlišujeme imunitu:

- **Procesní** - stát nemůže podrobit jiný stát pravomoci svých soudních orgánů
- **Exekuční** - stát nemůže uplatnit donucovací opatření vůči jinému státu (např. zabavení majetku)

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Mezinárodní organizace

Mezinárodní organizaci můžeme charakterizovat jako **relativně trvalou entitu založenou mezinárodněprávním aktem, která má vlastní orgány, jedná vlastním jménem a slouží k naplnění určitých cílů.**

Mezinárodní organizace zakládají nejčastěji státy, eventuálně již existující mezinárodní organizace.

Zakládacím aktem je ve většině případů mezinárodní smlouva. Zakládací akt bývá označován i jako **statut** mezinárodní organizace.

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Mezi typické **kompetence** mezinárodních organizací patří:

- způsobilost uzavírat mezinárodní smlouvy,
- způsobilost mít výsady a imunity,
- způsobilost předložit majetkový nárok vůči jinému subjektu mezinárodního práva,
- způsobilost být stranou sporu před mezinárodními soudními orgány,
- způsobilost nést odpovědnost za protiprávní jednání a za škodu,
- způsobilost vytvářet normy k regulaci vnitřních vztahů organizace

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Mezi nejdůležitější **funkce** patří:

- kooperační funkce,
- operativní funkce,
- normotvorná funkce,
- eliminační funkce.

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Každá mezinárodní organizace má svoji soustavu orgánů. Obecně lze říct, že mezinárodní organizace sledují následující **organizační strukturu**:

- orgán vyjadřující zájmy členských států,
- orgán vyjadřující společný zájem mezinárodní organizace,
- stálý administrativní orgán,
- orgán pro řešení sporů.

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Mezinárodní organizace můžeme **třídít** podle několika kritérií:

- podle okruhu členských států rozlišujeme **univerzální (OSN)**, **partikulární (NATO)** a **regionální (EU)** mezinárodní organizace,
- podle možnosti vstupu nových členů rozlišujeme **otevřené (WHO)**, **polootevřené (OSN)** a **uzavřené** organizace,
- podle cíle dělíme organizace na **kooperační** a **integrační**,
- podle obsahu činnosti rozeznáváme organizace **politické, obranné, hospodářské** a **správní**.

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Organizace spojených národů (OSN) 1945

Cíle:

- udržení mezinárodního míru a bezpečnosti,
- rozvíjení přátelských vztahů mezi národy založené na respektování zásady rovných práva a sebeurčení národů,
- dosažení mezinárodní spolupráce při řešení mezinárodních problémů ekonomického, sociálního, kulturního a humanitárního charakteru,
- podpora respektování lidských práv a základních svobod.

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Organizační struktura:

- Valné shromáždění
- Rada Bezpečnosti
- Hospodářská a sociální rada
- Sekretariát
- Mezinárodní soudní dvůr

Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) - hlavní cílem její činnosti je přispět k unifikaci a harmonizaci práva mezinárodního obchodu

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Organizace OSN pro průmyslový rozvoj (UNIDO) - podporuje průmyslový rozvoj a zlepšení životních podmínek v rozvojových zemích

Konference OSN pro obchod a rozvoj (UNCTAD) - cílem Konference je především řešení otázek obchodu ve vztahu k rozvojovým zemím

4. SUBJEKTY MEZINÁRODNÍHO EKONOMICKÉHO PRÁVA

Evropská unie je mezinárodní organizací, která vykazuje vysoký stupeň integrace a je pro ni charakteristická nadstátnost.

. EU vznikla v roce 1993 na základě **Maastrichtské smlouvy**.

Do prosince roku 2009 neměla EU mezinárodněprávní subjektivitu.

EU a ES sice měly stejnou členskou základnu, ES však tvořilo pouze tzv. první pilíř EU.

Se vstupem Lisabonské smlouvy v platnost se situace změnila. Nadále existuje pouze EU, která je nyní subjektem mezinárodního práva.

